

Muller-Rommel, F., 2001. 'Cabinets in post-communist East-Central Europe and the Balkans: Empirical findings and research agenda'. In: Blondel, J. – Muller-Rommel, F. (eds.): *Cabinets in Eastern Europe*. Basingstoke: Palgrave, s. 62–67.

Partií i vobori u Evropi [Parties and Elections in Europe], viewed: <http://www.parties-and-elections.eu/slovakia2.html>

Politični problemi sčasnoï Ukraïni: analitični dopovidi Institutu političnih i etnonacional'nih doslidžen' im. I. F. Kurasa NAN Ukraïni [The political problems of modern Ukraine: analytical reports of the Institute of Political and Ethnic Studies], 2012, IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukraïni, K.

Project on Political Transformation and the Electoral Process in Post-Communist Europe. Slovakia, viewed: <http://www2.essex.ac.uk/elect/database/indexCountry.asp?country=Slovakia>

Resursu pro vobori [Resource on elections], viewed: <http://www.electionresources.org/hu/>

Romanjuk A. C., 2007a. Porivnjal'nij analiz političnih institutiv kraïn Zahidnoï Evropi [Comparative analysis of the political institutions of Western Europe], Vidavnichij centr LNU imeni Ivana Franka, L'viv.

Romanjuk A. C., 2007b. 'Tipologija urjadovih kabinetiv v kraïnah Zahidnoï Evropi: porivnjal'nij analiz' [Typology of government offices in Western Europe: A Comparative Analysis], *Visnik L'vivs'kogo universitetu. Serija: Filosofs'ki nauki* [Journal of the Lviv University. Series: Philosophy of Science], Vip. 10, pp. 235 – 244.

Shveda Ju. R., 2005. *Politichni partiï: Enciklopedichnij slovník* [Political parties: Collegiate Dictionary], Astroljabija publ, L'viv, viewed: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Shveda_slovník.htm

Sokół, R., 2005. *Serej, System polityczny Słowacji, Systemy polityczne państw Europy Środkowej i Wschodniej*, red. W. Sokół, M. Żmigrodzki, Lublin, s. 471.

Starokova V., Malikova Z., 2003. 'Policy making under coalition politics in Slovakia', *Slovak Sociological Review*, № 3, S. 195.

Svoboda J., 2000. 'Slovenská vládní koalice: její typová charakteristika', *Středoevropské politické studie*, ročník II, Číslo 2, viewed: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=127>

T. Palovský, 2003. 'Postavení Národní Rady Slovenské Republiky v politickém systému Slovenska', *Středoevropské politické studie*, Číslo 1, ročník V, viewed: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=15>

Tomaszewski J., 2006. *Czechy i Słowacja*, Warszawa, s. 339– 340.

Velsic M., 2002. 'Společensko-politická klima na sklonku Meciarovej a Dzurindovej vlády', *Středoevropské politické studie*, Ročník IV, Číslo 1, viewed: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=53>

Europejs'ka viborcha baza danih [The European Election Database], viewed: http://www.nsd.uib.no/european_election_database

Надійшла до редакції 17.05.2013

УДК 321.02

І. А. Лященко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СПІВВІДНОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ З АВТЕНТИЧНОЮ ГРОЮ ПОЛІТИЧНОЮ

З'ясовано понятійне наповнення категорії автентична гра політична. Виявлено, яким чином остання знаходить своє вираження у політичному житті України. А саме доведено, що автентична гра політична найяскравіше своє втілення мала в самоорганізаційній діяльності народу як колективного «ми» під час подій Помаранчевої революції, що у свою чергу відбувалися у відповідності до карнавальної життєвої гри дослідженої М. М. Бахтінім.

Ключові слова: політика, гра, гра політична, автентична гра політична, карнавал, Помаранчева революція.

У цій науковій розвідці в межах комплексного дослідження проблематики ігрового аспекту політики, ми з'ясуємо наскільки українське політичне життя відповідає умовам автентичної гри політичної. Для цього, спираючись на наукові напрацювання типології ігрових форм К. Сігова та синергетичну парадигму соціальної самоорганізації Л. Бевзенко, ми здійснимо їхню імплікацію на теоретичні здобутки М. Бахтіна, Т. Костюк, О. Черногорова, Е. Щербенка, М. Дубинянського, Г. Зеленько, В. Станіславського, О. Литвиненка, Б. Гаврилишина, І. Кресіної,

Виходячи з сівської автентичної гри (Sigov 1990, p. 66-81) [1, с. 66–81], що на нашу думку відповідає поняттю самоорганізаційної атрактивної структури Л. Бевзенко (Bevzenko 2002, p. 202-261) [2, с. 202–261], автентична гра політична у авторському баченні визначена як, по-перше, самоорганізаційна діяльність колективного «ми» типу громадянського суспільства, що не погоджується з умовами існуючого суспільного договору, і прагне його розірвати заради становлення нового політичного ладу; по-друге, індивідуальна діяльність харизматичного лідера, який діючи у відповідності до внутрішнього бажання (т. б. гри-play) чинити саме так, а не у відповідності, навіть всупереч, офіційно встановленим правилам, з часом залучається колективною підтримкою-визнанням широких народних мас, що у легітимний спосіб перетворює його персональну гру-play на конвенційний гейм політичний для членів всієї країни.

На нашу думку, автентична гра політична найяскравіше своє втілення мала в самоорганізаційній

діяльності народу як колективного «ми» під час подій Помаранчевої революції, що у свою чергу відбувалися у відповідності до карнавальної життєвої гри дослідженої М. Бахтінім. Тож ми продовжимо віднаходження проявів автентичної гри політичної у карнавальній життєвій грі часів Помаранчевої революції.

За словами М. Бахтіна, карнавал знаходиться на межі театрального мистецтва і життя, а в сутності, це – саме життя, але оформлене особливим ігровим способом (Bahtin 1990, p. 12) [3, с. 12]. Або, скажімо мислитель зауважує, що в карнавалі саме життя грає, розігруючи – без сценічного майданчика, без рампи, без акторів, без глядачів, без будь-якої художньо-театральної специфіки – іншу, вільну форму свого існування, своє відродження, оновлення на кращих засадах (Bahtin 1990, p. 12) [3, с. 12]. Це своєрідний «театр життя» (онтологічна, буттєва гра) як форма переживання історії (Ukrainian culture of the second half of the XVII-XVIII centuries, 2003) [4, с. 87].

Ми інтегруємо основні положення праці М. Бахтіна «Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса» щодо карнавалу як життєвої гри, тобто автентичної, онтологічної гри колективного безсвідомого в поле наукового розуміння подій Помаранчевої революції.

Зауважимо, що ми не маркуємо лапками назву подій, оскільки погоджуємось з думкою Т. Костюк, що розуміння революції у ХХІ столітті значно змінилося, на сьогоднішній день це не лише озброєні виступи громадян, націлені на повалення старої влади та встановлення

нового режиму, а й суттєві зміни курсу політичного розвитку. Революційні зміни відбулися у світогляді українського народу, в ментальності українців та його трансцендентних мотивуваннях буття (Kostjuk 2011, p. 6-8) [5, с. 6-8].

М. Бахтін у своїй праці зазначає, що карнавал – це друге життя народу, організоване на засадах сміху, що надає йому ознаки святковості (Bahtin 1990, p. 13) [3, с. 13]. Карнавальний сміх має ряд особливостей: по-перше, він всенародний, коли сміються всі, і сміються «на людях», на відміну від сміху як індивідуальної реакції; по-друге, він універсальний, тобто спрямований на все і на всіх (у тому числі й на самих учасників карнавалу); по-третє, це амбівалентний сміх: він веселий, радісний, і – одночасно – насмішливий, висміюючий, він і заперечує і стверджує, і ховає, і відроджує (Bahtin 1990, p. 16) [3, с. 16].

Необхідно зазначити і про таку особливість карнавального сміху як нерозривний і суттєвий його зв'язок зі свободою (Bahtin 1990, p. 102) [3, с. 102] та офіційною народною правдою. Сміх передбачає подолання страху. Не існує заборон і обмежень створених сміхом. Влада, насилля, авторитет ніколи не говорять на мові сміху (Bahtin 1990, p. 104) [3, с. 104]. Сміх ніколи не вдавалося зробити до кінця офіційним. Він завжди залишався вільною зброєю в руках самого народу (Bahtin 1990, p. 108) [3, с. 108].

Інтегруючи вищесказане щодо подій осені 2004 року, можемо відмітити, що О. Черногуз називає їх «Революцією помаранчевих посмішок», коли українці на озброєння своїх помаранчевих революційних рядів взяли його величність Сміх. Саме сміх замінив їм гвинтівки, багнети, вила та вічну зброю пролетаріату «булижник» (Yes! Ukrainian wins laughing. Literary and art edition), 2005) [6, с. 4].

Е. Щербенко зауважує, що там (на майдані) у перші дні була якась дивовижна енергетика, люди весь час один одному посміхалися (Shherbenko 2007, p. 146) [7, с. 146]. М. Дубинянський також зазначає, що налаштованість на «веселу» боротьбу з авторитарним режимом обумовила унікальну рису Помаранчевої революції – її абсолютно мирний характер. Усмішка стала специфічною революційною зброєю українців, не менш ефективною, аніж якобінська гільотина чи більшовицький маузер (Dubinjans'kij 2005, p. 6-7) [8, с. 6-7]. Цьому підтвердженням є значна фотографічна база (Photo Album «Orange Revolution 2004») [9].

Наступною ознакою карнавального сміхового святкування є те, що воно пов'язане з кризовими, переломними моментами в житті природи, суспільства і людини (Bahtin 1990, p. 14) [3, с. 14]. Наслідок політичної кризи між провладними та опозиційними силами були також «Помаранчеві події».

Продовжуючи розгляд карнавальної гри, М. Бахтін пише, що карнавал завжди пов'язаний з переодягання (Bahtin 1990, p. 259) [3, с. 259], з масками, що уособлюють зміни та перетворення, і заперечують співпадіння з самим собою. У масці, зауважує дослідник, втілено ігровий початок життя, і такі явища як пародія, карикатура, гримаса, кривляння є за своєю суттю масками (Bahtin 1990, p. 48) [3, с. 48].

В. Станіславський зазначає, що восени 2004 року помаранчеві банти, шарфи та хустки стали популярним аксесуаром одягу не лише в Україні, але й закордоном. Вони були виявом солідарності з тими, хто багато днів стояв на морозі на головній площі Києва

(Orange bow. Chronicle of the political crisis in Ukraine, Autumn 2004], 2005) [10, с. 5].

Е. Щербенко також засвідчує надзвичайно низький поріг приєднання до протесту, коли достатньо було почепити помаранчеву стрічку на одяг та автомобіль (Shherbenko 2007, p. 141) [7, с. 141].

Повертаючись до теоретичних здобутків М. Бахтіна, підкреслимо, що особливо важливе значення під час карнавалу мала й відміна всіх ієрархічних відносин. Якщо на офіційних святах освячувалась соціальна нерівність, шляхом підкресленого демонстрування ієрархічних відмінностей: на ці свята необхідно було з'являтися у всіх регаліях свого звання, чину, заслуг і займати місце, що відповідає рангу, то на противагу цьому, на карнавалі всі були рівними. На карнавальній площі панувала особлива форма вільного фамільярного контакту між людьми, які були розділені у звичайному поза карнавальному житті неподоланими бар'єрами станового, майнового, службового, сімейного і вікового положення (Bahtin 1990, p. 15) [3, с. 15].

Про події 2004 року в Україні можна сказати відповідне. З посиланням на думку Л. Мірошниченко, Е. Щербенко також наголошує, що українська національна ідея виявилась зовсім не такою, якою ми її уявляли. У ній поки що не помічені соняшники, рушники, безкраї чорноземи і сало з шароварами – вони усуваються як такі, що є завузкими для всіх регіонів, мов, конфесій. Демонстранти, які стоячи поряд розмахують один помаранчевим, інший жовто-блакитним прапорами, усвідомили себе громадянами спільної країни, різниця програм для них немає значення, вони спільні у визнанні – вільності вибору (Shherbenko 2007, p. 148 - 149) [7, с. 148–149].

Продовжуючи, М. Бахтін також констатує, що територією неофіційної народної карнавальної культури була вулична площа (Bahtin 1990, p. 170) [3, с. 170]. Що важливо підкреслити, остання повинна була мати особливий амфітеатральний рельєф, що засвідчував народу наочну-чуттєву форму своєї масовості та єднання. «Побачивши себе разом, люди повинні здивуватися самі собі: зазвичай вони бачили одне-одного як марафонців [...], бачили себе в штовханинах і в давках, без жодного порядку і дисципліни, тут же це багатоголове, розумово різномисляче тіло, що вагається, постало єдиним колективним «ми» (Bahtin 1990, p. 281) [3, с. 281].

Стосовно вищесказаної ознаки карнавальної буттєвої гри, ми додатково зауважимо, що амфітеатральна рельєфність є повністю незахищеною, відкритою, без будь-яких захисних мурів, на противагу, наприклад, фортифікаційним споруда, що знаходились на «антиамфітеатральному» пагорбі. Саме це ми можемо помітити на Майдані Незалежності. По-перше, слово «Майдан» як топос подій увійшло в лексикон багатьох мов світу в неперекладному варіанті (Yes! Ukrainian wins laughing. Literary and art edition), 2005) [6, с. 8]; по-друге, деякі науковці, як, наприклад, Г. Зеленько, розглядають помаранчеві події як «феномен майдану» (Zelen'ko 2007, p. 155-157) [11, с. 155–157], «Майдан» як засіб боротьби (Zelen'ko 2007, p. 163) [11, с. 163]; по-третє, природна хрещата будова головної вулиці столиці, що і дала їй саме таку назву, утворюється чотирма пагорбами, останні у свою чергу забезпечують амфітеатральний погляд на Майдан Незалежності з боку вул. Інститутської та «Жовтневого палацу», з вул. Михайлівської, Софіївської, Малої Житомирської та провулку Тараса Шевченка. Такий же принцип панорамності відкривається з

вул. Трьохсвятительської та вул. М. Грушевського на «Європейську площу» та «Український дім» у виставковому центрі та конференц-залі останнього розміщувався штаб з координації акції громадянської непокори.

Варто вказати про відчуття єдності у межах майданного топосу, що стало можливим як наслідок науково-технічної революції. Маємо на увазі масштабність відео-та фотокартинки авіазйомки тих подій, і їхньої трансляції на телеекранах України та країн світу, що сприяло додатковій підтримці та залученню у вир подій.

Повертаючись до теоретичних положень праці М. Бахтіна, необхідно зауважити про спрощення ієрархічних відносин між людьми на карнавальній площі, що створювало особливий карнавальний майданний тип мови. Для останньої характерною була своєрідна логіка «зворотності», «навіпаки», «навиворіт», логіка непристойного переміщення верху й низу, обличчя й «необличчя», різноманітні види пародій і травестій. Друге (інше, інакше) життя, другий світ народної культури будеться як пародія на звичайне (позакарнавальне) життя, як «світ навиворіт» (Bahtin 1990, p. 16) [3, с. 16].

Інтегрувавши цю ознаку у простір Майданного топосу, відповідно маємо «помаранчеві» намішки, анекдоти, жартівливі пісні, каламбури, приказки, веселі мультфільми, відеокліпи, інтернет-комедії, фото колажі, комп'ютерні ігри (Dubinjans'kij 2005, p. 3) [8, с. 3]. Це усе демонструвало особливість карнавальної сміхової мови «навиворіт». Згідно з М. Дубинянським, соціологи, політологи, журналісти зійшлися на тому, що за своїм масштабом фольклорний бум–2004 є унікальним. Нічого подібного Україна не знала від часів перебудови. Що ж спричинило таку потужну гумористичну хвилю? (Dubinjans'kij 2005, p. 3-4) [8, с. 3-4].

Дослідник вказує про підвищену цікавість до політфольклору притаманну перш за все авторитарним країнам, коли за допомогою кепкування висловлюється не лише протест проти чинної ідеології, але й зберігається емоційна рівновага людини. Автор підкреслює, що тиск правлячого режиму на особистість не повинен бути надто сильним, як, скажімо, за тоталітарного політичного режиму, що повністю деформує свідомість людини, і де політичному гумору місця немає. Звідси, підсумовує дослідник, популярних політичних анекдотів не може бути як в Північній Кореї, так і в демократичній Європі, для якої не характерними є потужні спалахи народної творчості. Що ж до передреволюційної України з авторитарним режимом, то саме ця ситуація являла собою дуже сприятливе політико-фольклорне середовище (Dubinjans'kij 2005, p. 4) [8, с. 4].

Наведемо декілька прикладів такої пародійної мови-віршування: Ми перестали боятись / Сміх бере гору / Настала пора сміятись / Благодатна пора фольклору. Або інша: Люди шахрайством обдурені, – / Весело за каламбурили (Yes! Ukrainian wins laughing. Literary and art edition], 2005) [6]. З'явилися окремі видання присвячені зауваженій проблематиці: як то «Тисяча посмішок Помаранчевої революції» М. Дубинянського (Dubinjans'kij M., 2005) [8]. «Так, українці перемагають сміючись» О. Черногуза (Yes! Ukrainian wins laughing. Literary and art edition], 2005) [6]., «Сміх сильніший від плачу» П. Осадчука, «Виборчі перегони – Помаранчева революція». Карикатури. Сатиричний альбом.

У якості однієї з головних характеристик карнавальної буттєвої гри про які пише М. Бахтін є формування карнавалу у вир якого потрапляє влада. Остання

асоціюється з постаттю «кумедного страховиська», що уособлює собою все старе. Ця стара влада і стара правда виступає з претензіями на абсолютність, на позачасову значущість. Тому всі представники старої правди і старої влади похмуро-серйозні, не вмюють і не хочуть сміятися; виступають вони велично, у своїх ворогах вбачають ворогів вічної істини і тому загрожують їм вічною загибеллю. Панівна влада і панівна правда не бачать себе в дзеркалі часу, тому вони і не бачать своїх початків, меж і закінчень, не бачать своєї старої і кумедної особи, комічного характеру своїх претензій на вічність і нескасованість. І представники старої влади і старої правди щонайсерйозніше і у серйозних тонах дограють свою роль, у той час як глядачі вже давно сміються. Вони продовжують говорити серйозним, величним, залякувальним, грізним тоном царів або провісників «вічних істин», не помічаючи, що час вже зробив цей тон кумедним у їхніх вустах і перетворив стару владу і правду на карнавальне опудало, на кумедне страховисько, яке народ зі сміхом терзає на площі (Bahtin 1990, p. 236) [3, с. 236].

Постаті «кумедних страховиськ» ми могли спостерігати також на Майдані Незалежності, що є наступним підтвердженням співвідношення карнавальної гри та подій Помаранчевої революції. Таким чином, як зауважує О. Литвиненко, карнавал є ефективним при застосуванні проти авторитарних політичних режимів. Першим рефлексорним кроком влади тоді стає введення надзвичайного стану та військ, але карнавал одночасно формує панічний страх крові, що робить неможливим проведення комплексу силових заходів (Litvinenko 2003, p. 94) [12, с. 94].

Повертаючись до М. Бахтіна, зауважимо, що за його словами, у автентичній карнавальній грі на середньовічній площі кожен міг дурачитися та сходити з розуму, тут було дозволено майже все, крім бійок і поножовщини (Bahtin 1990, p. 271) [3, с. 271].

Що ж стосується «помаранчевих подій», то «безкровне слово» і заклики до мирного вирішення політичної кризи лунали найгучніше. Народна творчість робила це у свій сміховий спосіб. Скажімо, з'явилися такі «анти кровні», «анти збройні» гасла: «Мирні українські намети / Сильніші за ворожі кулемети»; «Наші патрони – апельсини и лимонь»; «Наша зброя – кохання».

Подібні заклики, проте вже в офіційній мовній стилістиці звучали з вуст низки політичних діячів влади та опозиції. Докладно про це можна дізнатися з «Хроніки політичної кризи в Україні» В. Станіславського (Orange bow. Chronicle of the political crisis in Ukraine, Autumn 2004, 2005) [10, с. 37–65]. Ми ж лише зауважимо, що загрози силового вирішення конфлікту не могло не бути з огляду на географію та біографію навколо помаранчевих подій. Але у відповідності до карнавального панічного страху крові, танків, стрілянини, розтерзаних трупів вдалося уникнути. Карнавальною мовою ця ідея була виражена в такий спосіб: «Нам вистачить сили і обережності / Уникнути зіткнень і потрясінь, / І тому не стане Майдан Незалежності / Площею Тянь-нянь-мін» (Yes! Ukrainian wins laughing. Literary and art edition, 2005) [6].

З цього приводу, Б. Гаврилишин зауважує, що помаранчева революція — це одна з найважливіших, найшляхетніших подій в історії України. Це був високий рівень моральних вимог – правди і свободи, це була дисципліна, турбота про інших, взаємодопомога, пісні, квіти, а не каміння для спецохоронців і транспортованих із Донецька хуліганів. За весь час революції не було

жодної людської жертви. Такої мирної революції в історії людства, мабуть, не було. Україна стає епіцентром уваги цілого світу. Тільки Росія і деякі країни-диктатури спостерігали за подіями в Україні скептично або зі страхом (Gavrilishin 2009, p. 237) [13, с. 237].

Щодо інтенцій М. Бахтіна, то на останок карнавалу на середньовічній площі відбувалося свято вогню «Moscolli», коли кожен зобов'язаний був нести запалену свічку (Bahtin 1990, p. 273) [3, с. 273]. Це своєрідна амбівалентна символіка руйнуючого вогню, що спалює все старе, та святкової вагри навколо якої зароджується нове життя, була присутня і у топсі Майдану Незалежності, чому підтвердженням є значна фотографічна база (Ukrainian culture of the second half of the XVII-XVIII centuries, 2003) [4].

За словами М. Бахтіна, святом перемоги, святом життя над смертю був карнавальний бенкет, що виконуючи функцію завершення, одночасно був тотожним весіллям (репродуктивному акту), весільному бенкету. Бенкетні образи народно-святкової традиції різко відмінні від образів приватної побутової їжі, обжерливості та пияцтва. Ситість індивідуально-егоїстичної людини, а не всенародне свято, відірваність від процесів праці та боротьби, відмежованість від народної площі, замкненість в межах будинку чи кімнати, це не «бенкет на увесь світ», а домашнє застілля з голодними жебраками за порогом (Bahtin 1990, p. 333) [3, с. 333]. Ця тематика, не оминула і події Помаранчевої революції. Яскравому свідченню карнавального, колективного, проте стриманого, тверезого бенкетування на центральній площі Києва відповідало гасло: «Хлопці, не вживайте алкоголю! Ми – твереза нація».

Не можна оминати й такої ознаки карнавального святкування за М. Бахтіним як обов'язковий спів народного хору, точніше хору народу (Bahtin 1990, p. 485) [3, с. 485]. Співствояючи цю ознаку з подіями 2004 року, ми констатуємо, що у різних місцях центральної площі України карнавальне дійство отримало як народне звучання з використанням досить несподіваних музичних інструментів, так і шоу-бізнесове виконання, що приєдналося до співу колективного «ми».

Досить цікавою видається наступна рефлексія М. Бахтіна стосовно автентичної карнавальної гри. Мислитель зазначає про карнавальну символіку поєднання образів зношеної мітли, що нею підмітають вулиці, та дітей, які стали наслідком святкового весільного бенкету, на мирній, безкровній, безслізній площі в якості універсального символу нового народження, вічного життя. Щодо помаранчевої імплікації символу мітли (вимітання), цікавим виявляється віршування з народної творчості помаранчевих часів: Кипить всенародний гнів – / Значить, настала пора / Вимітати рудих тарганів / Із нашого з вами двора. Таким чином, М. Бахтін зауважує, що «вмивши стару владу та стару правду» увесь народ на карнавальній площі ставав символом новонародженого немовля, що потребує нового володаря, нової влади (Bahtin 1990, p. 498) [3, с. 498].

З огляду на зауважене, події Помаранчевої революції в Україні ми в праві співвіднести з автентичною грою політичною. Оскільки солідарні з думкою Е. Щербенка, який, пишучи про помаранчеві події, визнає, що загальним місцем під часів листопада-грудня 2004 року стало: «народилася нація» і поряд «народилося громадянське суспільство» (Shherbenko 2007, p. 145) [7, с. 145]. Т. Костюк зазначає, що цілком логічним є твердження І. Кресіної, що в Україні наприкінці

2004 року відбувся стрибкоподібний перехід з пасивного, латентного стану громадянського суспільства в активний (Kostjuk 2011, p. 23) [5, с. 23], коли громадяни усвідомили свої політичні інтереси і потреби, готові їх захищати і виборювати, громадянин став головним суб'єктом історії і політичної творчості, головним актором політичного життя і носієм національного суверенітету (Kresina 2005, p. 3-6) [14, с. 3-6].

Підсумовуючи все вищесказане, ми можемо зробити висновок, що автентична гра політична в політичному житті України найяскравіше своє втілення мала в самоорганізаційній діяльності народу-нації-громадянського суспільства під час подій Помаранчевої революції. Це зроблено на основі обгрунтованого авторського бачення щодо визначального місця в Помаранчевих подіях не конспіративних міжнародних агентів, а широких народних мас, які на добровільних, безкорисливих, а не меркантильних засадах, у спосіб ненасильницького буттєвого карнавально-театрального спротиву, визнали не легітимними як президентські вибори, так й існуючий політичний режим. Натомість варто визнати, що з огляду на домінування в політико-культурній традиції України наративного міфу про «двох українців та трьох гетьманів», сподівання на архетипне осереддя на кандидаті в президенти від політичної опозиції нового політичного героя, як харизматичного лідера по встановленню нових правил конвенційної гри політичної, а ргіогі, було марним.

Бібліографічні посилання

1. Сигов, К. Игра как проблема философской антропологии / Дисс. на соиск. учен. степ. канд. филос. наук: 09.00.01 / К. Б. Сигов; Академия наук украинской ССР. Институт философии. – К., 1990. – 170 с.
2. Бевзенко, Л. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций / Л. Бевзенко. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2002. – 437 с.
3. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М. Бахтин. – 2-е изд. – М.: Худож. лит., 1990. – 543с
4. Українська культура другої половини XVII–XVIII століть т. 3. // Історія української культури у п'яти томах – К.: видавництво «Наукова думка», 2003. – 1248 с. ISBN 966-00-0541-5,
5. Костюк Т. Помаранчева революція: історична зумовленість та історична невизначеність: Монографія / Т. Костюк. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 116 с. – Бібліогр.: с.104 – 115.
6. Так! Українці перемагають сміючись. Літературно-художнє видання // За загальною редакцією письменника-сатирика Олега Черногуза. – К.: КВІЦ, 2005. – 280 с. Х.
7. Щербенко, Е. Політична мова «Помаранчевої революції» / Е. Щербенко // У кольорах «помаранчевої революції», Загальна редакція та упорядкування Ю.Шаповала. – К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2007 -308 с.
8. Дубинянський, М. Тисяча посмішок помаранчевої революції: політичні сатири / М. Дубинянський. Пер. із рос. М. Ноги. – К.: Факт, 2005. – 560 с. – іл.
9. Фотоальбом «Помаранчева революція 2004» – К.: АОЗТ «Телеоптик», 2004.
10. Помаранчевий бант. Хроніка політичної кризи в Україні, осінь 2004 / Склав Войцех Станіславський, Варшава, 2005. Видавць: Центр східних досліджень.
11. Зеленюк Г. «Постпомаранчева» Україна: перетворити політичні зміни у політичний розвиток / Г. Зеленюк // У кольорах «помаранчевої революції», Загальна редакція та упорядкування Ю. Шаповала. – К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2007 – 308 с.
12. Литвиненко, О. Інформаційні впливи та операції. Теоретико-методологічний нарис: Монографія / О. Литвиненко. – К.: НІСД, 2003. – 240 с. – (Сер. «Національна безпека». Вип. 6.)

13. Гаврилишин, Б. До ефективних суспільств: Дороговки в майбутнє: доп. Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. – Вид. 3-тє, допов. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с.: портр.

14. Кресіна І. До питання поняття громадянського суспільства і української революції 2004 року / І. Кресіна // Політичний менеджмент. – 2005. – № 6 (15). – С. 3–6.

Лященко І. А. Соотношение украинской политики с аутентичной игрой политической

Выяснено поняттійное наполнение категории аутентичная игра политической. Выявлено, каким образом последняя находит свое выражение в политической жизни Украины. А именно доказано, что ярчайшим воплощением аутентичной игры политической была самоорганизационная деятельность народа как коллективного «мы» во время событий Оранжевой революции, которые в свою очередь соответствовали карнавальнoй жизненной игре исследованной М. М. Бахтиным.

Ключевые слова: политика, игра, игра политическая, аутентичная игра политическая, карнавал, Оранжевая революция.

Liashchenko I. A. Correlation between Ukrainian politics and the authentic game of politics

The meaning of the conceptual category the authentic game of politics is considered, and the place of the latter in the political life of Ukraine is described. It is proved that the authentic game of politics was most clearly reflected in the self-organizing of the people as a collective «we» during the Orange Revolution, which is correlated with the theory of carnival by M. Bakhtin.

Keywords: politics, game, game of politics, authentic game of politics, carnival, the Orange Revolution.

References

Bahtin M., 1990. *Tvorchestvo Fransua Rable i narodnaja kul'tura srednevekov'ja i Renessansa* [Creativity Francois Rabelais and the folk culture of the Middle Ages and the Renaissance], Hudozh. lit. M.

Bevzenko, L., 2002. *Social'naja samoorganizacija. Sinergeticheskaja paradigma: vozmozhnosti social'nyh interpretacij* [Social self-organization. Synergetic Paradigm: the Power of Social Interpretation], Institut sociologii NAN Ukrainy [Institute of Sociology of NAS of Ukraine], K.

Dubinjans'kij M., 2005. *Tisjacha posmishok pomaranchevoj*

revoljucii: politichni satiri [Thousand Smiles Orange Revolution: political satire], Fakt, K.

Fotoal'bom «Pomarancheva revoljucija 2004» [Photo Album «Orange Revolution 2004»], AOZT «Teleoptik», K.

Gavrilishin B., 2009. *Do efektivnih suspil'stv: Dorogovkazi v majbutne: dop. Rims'komu Klubovi* [For efficient societies: Pointers to the future: add. The Club of Rome], Univ. vid-vo PUL'SARI, K.

Kostjuk T., 2011. *Pomarancheva revoljucija: istorichna zumovlenist' ta istorichna nevznachenist': Monografija* [The Orange Revolution: historical causality and historical uncertainty: Monograph], DP «Vid. dim «Personal»», K.

Kresina I., 2005. 'Do pitanja ponjattja gromadjans'kogo suspil'stva i ukrains'koj revoljucii 2004 roku' [On the concept of civil society and the Ukrainian Revolution of 2004], *Politichnij menedzhment* [Policy Management], № 6 (15), pp. 3–6.

Litvinenko O., 2003. *Informacijni vplivi ta operacii. Teoretiko-metodologichnij naris: Monografija* [Information exposure and operations. Theoretical and methodological essay: Monograph], NISD, K.

Pomaranchevij bant. Hronika politichnoi krizi v Ukraini, osin' 2004 [Orange bow. Chronicle of the political crisis in Ukraine, Autumn 2004], 2005. Vidavec': Centr shidnih doslidzen', Varshava.

Shherbenko E., 2007. 'Politichna mova «Pomaranchevoj revoljucii»' [The political language of the «Orange Revolution»], *U kol'orah «pomaranchevoj revoljucii»* [in the colors of the «Orange Revolution»], TOV UVPK «EksOb», K.

Sigov K., 1990. *Igra kak problema filosofskoj antropologii* [Playing as a problem of philosophical anthropology]. Diss; Akademiya nauk ukrainskoj SSR. Institut filosofii [Academy of Sciences of Ukrainian SSR. Institute of Philosophy], K.

Tak! Ukraïnci peremagajut' smijuchis'. *Literaturno-hudozhne vidannja* [Yes! Ukrainian wins laughing. Literary and art edition], 2005, Za zag. red. pis'mennika-satirika Olega Chornoguza, KVIC, K.

'Ukrains'ka kul'tura drugoi polovini XVII–XVIII stolit'' [Ukrainian culture of the second half of the XVII–XVIII centuries], 2003, t. 3, *Istorija ukrains'koj kul'tur u p'jati tomah* [History of Ukrainian culture in five volumes], vidavnicтво «Naukova dumka», K.

Zelen'ko G., 2007. '«Postpomarancheva» Ukraïna: peretvoriti politichni zmini u politichnij rozvitok' [«Post-Orange» Ukraine: to turn the political changes in the political development], *U kol'orah «pomaranchevoj revoljucii»* [In the colors of the «Orange Revolution»], TOV UVPK «EksOb», K.

Надійшла до редколегії 16.05.2013

УДК 327.82

Є. Магда

ПРОВІДНІ ВЕКТОРИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті аналізуються основи та провідні тенденції енергетичної дипломатії РФ на сучасному етапі. Міжнародна енергетична політика РФ розглядається у широкому міжнародно-політичному контексті, на фоні все більшого зростання економічної ваги енергетичних проблем. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що енергетична дипломатія протягом останніх років стало системоутворюючим чинником російської зовнішньої політики.

Ключові слова: енергетична дипломатія, РФ, енергетична безпека

Актуальність теми дослідження обумовлена фундаментальною роллю енергоносіїв у сучасному світовому політичному процесі. Цей факт робить явище «енергетичної дипломатії» одним з перспективних напрямів політологічних досліджень. Одним із показових прикладів дії енергетичного чиннику у зовнішній політиці є зовнішня стратегія Російської Федерації протягом останнього десятиліття. Оскільки РФ є постійним партнером України в транзиті вуглеводнів та провідним імпортером енергоносіїв, визначення основних засад енергетичної дипломатії РФ є вкрай актуальним для України.

Стан вивчення проблеми. Питання міжнародних енергетичних відносин і сучасної енергетичної дипломатії привертають до себе все більшу увагу вчених. Ними видано чимало робіт з окремих аспектів зазначеної проблематики. Разом з тим спостерігається дефіцит спеціалізованих комплексних праць, присвячених дослідженням міжнародного транзиту вуглеводнів, стану енергетики в глобальному масштабі, формуванню світового енергетичного ринку та ролі енергетики в забезпеченні економічної безпеки учасників глобального енергетичного ринку. У теорії міжнародних відносин залишається недостатньо дослідженим взаємозв'язок